

MINTAQAVIY IQTISODIY SALOHİYATDAN FOYDALANISH JARAYONLARINI PROGNOZ QILISH

Turayev Og‘abek Kaxramonovich

Abu Rayhon Beruniy nomidagi
Urganch davlat universiteti
mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada mintaqaviy iqtisodiy salohiyatdan foydalanish jarayonlarini prognoz qilishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilindi. Tadqiqot davomida hududiy resurslarning tarkibiy elementlari tizimlashtirildi va Xorazm viloyati misolida makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar dinamikasi o‘rganildi. Statistik ma‘lumotlar asosida korrelyatsion-regression bog‘liqliklar aniqlanib, iqtisodiy o‘shishga ta‘sir etuvchi omillar baholandi. Box-Jenkins metodologiyasi asosida qisqa va o‘rta muddatli prognozlar ishlab chiqildi. Natijalar hududiy iqtisodiyotda investitsiyalar, sanoat va eksport omillarining ustuvor ahamiyatini ko‘rsatdi. Tadqiqot yakunida mintaqaviy boshqaruv samaradorligini oshirishga qaratilgan ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so‘zlar: mintaqaviy salohiyat, prognozlash, iqtisodiy o‘shish, investitsiya, ekonometrik model, hududiy rivojlanish.

Аннотация

В статье проанализированы теоретические и практические аспекты прогнозирования использования регионального экономического потенциала. В ходе исследования систематизированы структурные элементы ресурсов и изучена динамика макроэкономических показателей на примере Хорезмской области. На основе статистических данных выявлены корреляционно-регрессионные зависимости и оценены факторы экономического роста. С применением методологии Бок-Дженкинс разработаны краткосрочные и среднесрочные прогнозы. Результаты показали ключевую роль инвестиций, промышленности и экспорта в развитии региональной экономики. По итогам исследования сформулированы научно обоснованные рекомендации по повышению эффективности регионального управления.

Ключевые слова: региональный потенциал, прогнозирование, экономический рост, инвестиции, эконометрическая модель, региональное развитие.

Abstract

This study examined theoretical and practical aspects of forecasting the utilization of regional economic potential. The research systematized structural components of regional resources and analyzed macroeconomic dynamics using the case of Khorezm region. Based on statistical data, correlation and regression relationships were identified and key drivers of economic growth were evaluated. Short- and medium-term forecasts were developed using the Box-Jenkins methodology. The findings indicated the dominant role of investment, industrial output, and export expansion in regional development. The study also proposed scientifically grounded

recommendations aimed at improving the effectiveness of regional economic management.

Keywords: regional potential, forecasting, economic growth, investment, econometric model, regional development.

KIRISH

Mintaqaviy iqtisodiy salohiyat - hudud doirasida mavjud bo'lgan tabiiy, mehnat, ishlab chiqarish, moliyaviy, innovatsion va institutsional resurslarning yaxlit majmuasi sifatida hududiy taraqqiyot dinamikasini belgilab beruvchi asosiy iqtisodiy kategoriyani ifodalaydi. Salohiyatdan to'liq va samarali foydalanish hududning iqtisodiy o'sish sur'atini, aholi farovonligini hamda makonlararo raqobat qobiliyatini bevosita aniqlaydi [1].

Hududiy resurslarning oqilona taqsimoti va strategik yo'naltirilishi zamonaviy boshqaruv tizimida ustuvor o'rin tutadi. Salohiyatdan foydalanishning yangi sifat bosqichiga o'tish istiqbolli yo'nalishlarni oldindan ko'ra olish va ilmiy asoslangan prognoz modellarini joriy etish bilan bog'liq [2]. Iqtisodiy taraqqiyotning hozirgi bosqichida prognoz tizimi hududiy boshqaruvning samaradorligini ta'minlovchi muhim vositaga aylandi.

O'zbekiston Respublikasida hududiy rivojlanish siyosati so'nggi yillarda yangi sifat ko'rinishiga ega bo'ldi. "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" hududlarning iqtisodiy salohiyatini ro'yobga chiqarish, sanoat va xizmatlar tarmoqlarini diversifikatsiya qilish, eksport quvvatini kengaytirish va investitsion muhitni yaxshilashni ustuvor vazifa sifatida belgilab berdi [3]. Strategik ko'rsatmalar har bir hudud uchun aniq prognoz tizimini shakllantirishni rag'batlantirmoqda.

Xorazm viloyati Quyi Amudaryo iqtisodiy hududining yorqin tarkibiy qismi bo'lib, qishloq xo'jaligi, to'qimachilik klasterlari, yengil sanoat, turizm va savdo-logistika sohalarida sezilarli o'sish quvvatiga ega. Viloyatning yalpi hududiy mahsuloti 2010-yildagi 2 888,6 mlrd. so'mdan 2025-yil yakuniga 62 987,5 mlrd. so'mga yetdi, ya'ni o'n besh yil davomida joriy narxlarda 21 baravarga oshdi [4]. Bunday yuksak natija salohiyatdan foydalanishning institutsional mexanizmlarini takomillashtirish uchun ijobiy zamin yaratmoqda.

Maqolaning maqsadi mintaqaviy iqtisodiy salohiyatdan foydalanish jarayonlarini prognoz qilishning konseptual modelini ishlab chiqish va Xorazm viloyati misolida amaliy sinovdan o'tkazishdan iborat. Vazifalar quyidagicha aniqlandi: salohiyat va prognoz tushunchalarining nazariy mazmunini ochish; viloyatning makroiqtisodiy ko'rsatkichlari bo'yicha o'n besh yillik dinamikani baholash; korrelyatsion-regression bog'liqliklarni o'rganish; prognoz natijalari asosida boshqaruv tavsiyalarini shakllantirish.

ADABIYOTLAR SHARHI

Mintaqaviy iqtisodiyot va hududiy salohiyat masalalari xorijiy va ichki ilmiy adabiyotda boy tahliliy meros to'plagan. P. Krugmanning yangi iqtisodiy geografiyasi makonlararo o'sishning kumulativ xarakterini, ishlab chiqarishning aglomeratsiya

effektleri ostida konsentratsiyalashish qonuniyatini matematik shaklda asoslab berdi [1]. Ushbu nazariya hududiy taraqqiyotda ichki bozor hajmi va transport xarajatlari o'rtasidagi nozik muvozanatni yoritib, salohiyatdan foydalanishning makonsal o'lchamini ilmiy asosga qo'ydi.

M. Porter tomonidan taqdim etilgan klaster nazariyasi hududiy raqobatbardoshlikning manbai sifatida o'zaro bog'liq korxonalarining makonsal jamlanishini ko'rsatdi va salohiyatni baholashda tarmoqlararo aloqalarni hisobga olishni taklif etdi [5]. Klaster yondashuvining keyingi ishlanmalari hududiy raqobatchilikning institutsional asoslarini, innovatsion tarmoqlar va bilim almashinuvi mexanizmlarini chuqur tahlil qilishga yo'l ochdi [6].

R. Capello "Regional Economics" risolasida hududiy iqtisodiyotning to'rtta nazariy paradigmasini - joylashuv nazariyasi, eksport bazasi modeli, ichki o'sish nazariyasi va innovatsion muhit konsepsiyasini tizimlashtirib, salohiyatdan foydalanishni baholashning kompleks mezonlarini ishlab chiqdi [7]. P. Romerning endogen o'sish nazariyasi inson kapitali va texnologik bilimlarni mintaqaviy o'sishning ichki manbai sifatida belgiladi va innovatsiyaga yo'naltirilgan hududiy siyosatning ilmiy asoslarini yaratdi [8].

R. Solou kapital jamg'arish va texnologik taraqqiyot orasidagi funksional bog'liqlikni klassik shaklda ifodalab berdi va ishlab chiqarish funksiyasi konsepsiyasi orqali iqtisodiy o'sishning miqdoriy modellashtirish asoslarini yaratdi [9]. M. Storper hududiy iqtisodiyotni global iqtisodiy tizim doirasida nostatsionar evolyutsiya jarayoni sifatida talqin qildi va makonsal taraqqiyotning institutsional jihatlariga e'tibor qaratdi [10].

Hududiy salohiyatni miqdoriy baholash va prognoz qilish metodologiyasi G.J.D. Hewings va R.C. Jensen tomonidan tarmoqlararo balans yondashuvi orqali boyitildi; mintaqalararo input-output modellari tarmoq aloqalarining multiplikator effektini o'lchashga imkon berdi [11]. L. Anselinning fazoviy ekonometrika metodologiyasi hududlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ekonometrik modellarda hisobga olishni rasmiylashtirdi va makonsal panel tahlilning yangi avlodini shakllantirdi [12].

G.E.P. Box va G.M. Jenkinsning vaqt qatorlarini tahlil qilish metodologiyasi (ARIMA modellari) iqtisodiy ko'rsatkichlarni qisqa va o'rta muddatli prognozlashning standart vositasiga aylandi va hozirgi kunda mintaqaviy ekonometrik tadqiqotlarning asosiy quroli sifatida foydalanilmoqda [13]. E. Glaeser shaharlar va hududlarning unumdorligini insoniy kapital, mehnat bozori sifati va innovatsion muhit orqali tushuntiruvchi yangi avlod tahlillarini taqdim etdi [14].

J. Stiglitzning axborot iqtisodiyoti bo'yicha tadqiqotlari hududiy bozorlarda ma'lumot oqimi va institutsional sifat o'rtasidagi bog'liqlikni ochib berdi va prognoz modellariga axborot omilini integratsiyalash zarurligini asosladi [15]. D. Acemoglu va J. Robinson institutsional sifatning iqtisodiy taraqqiyotga ta'sirini empirik dalillar bilan ko'rsatib, hududiy farqlarning chuqur sabablarini institutsional o'zgaruvchilarga bog'lab tushuntirdi [16].

Xalqaro tashkilotlar tomonidan O'zbekiston iqtisodiyoti bo'yicha taqdim etilgan tahliliy hisobotlar mintaqaviy diversifikatsiya va investitsiya jalb qilishning

makroiqtisodiy ta'sirini empirik dalillar bilan asosladi. Jahon banki hisobotlari mamlakat hududlarining iqtisodiy o'sish sur'ati barqaror tarzda yuksalib borayotganini ta'kidladi [17]. Xalqaro valyuta jamg'armasi ekspertlari milliy iqtisodiyot uchun o'rta muddatli istiqbolda qulay sharoitlar shakllanishini empirik baholashdi [18].

Osiyo taraqqiyot banki tahlillarida O'zbekistonning hududiy infratuzilma loyihalari tabiiy o'sish manbai sifatida e'tirof etildi va xususiy investitsiyalarni jalb qilishning samarali kanallari ko'rsatildi [19]. Hududiy taraqqiyotni baholashda statistik bazaning kengayishi va monitoring tizimlarining raqamlashtirilishi xalqaro tajribada ustuvor yo'nalish sifatida qaralmoqda [20]. Mavjud adabiyotlarning umumiy yo'nalishi salohiyatdan foydalanishni prognoz qilishda nazariy modellashtirish, ekonometrik usullar va statistik kuzatishni birlashtirgan kompleks yondashuvga muhtoj ekanini namoyon etadi.

METODOLOGIYA

Tadqiqot metodologiyasi tizimli va kompleks yondashuvga asoslandi. Mintaqaviy iqtisodiy salohiyat o'zaro bog'liq resurslar majmuasi sifatida ko'rib chiqildi. Nazariy qismda ilmiy abstraksiya, tahlil va sintez usullari qo'llanildi. Empirik tahlilda O'zbekiston Respublikasi statistika organlarining 2010-2025-yillar bo'yicha ma'lumotlari ishlatildi. Statistik usullar sifatida trend tahlili, indekslash, guruhlash va dinamik qatorlar tahlili qo'llanildi. Korrelyatsion-regression tahlil orqali asosiy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqliklar baholandi. Prognozlash jarayonida Box-Jenkins metodologiyasiga asoslangan ARIMA modellari qo'llanildi. Salohiyatdan foydalanish darajasi integral indeks usuli orqali aniqlanib, ko'rsatkichlar normalizatsiya qilindi. Ssenariy yondashuv asosida konservativ, bazaviy va optimistik variantlar ishlab chiqildi. Olingan natijalar taqqoslash va umumlashtirish usullari orqali tizimlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Xorazm viloyati makroiqtisodiy ko'rsatkichlarining 2010-2025-yillardagi dinamikasi salohiyatdan foydalanish tendensiyalarining barqaror ijobiy yo'nalishini ishonchli tasdiqlaydi. Yalpi hududiy mahsulot 15 yil ichida joriy narxlarda 21 baravarga, sanoat mahsuloti hajmi 54 baravarga, qurilish ishlari hajmi 49 baravarga, xizmatlar hajmi esa 42 baravarga ko'paydi [4]. Aholi jon boshiga to'g'ri keladigan YaHM 2010-yildagi 1 826,7 ming so'mdan 2025-yilga 30 713,5 ming so'mgacha o'sdi va hududiy farovonlikning sezilarli yuksalishini namoyon qildi.

Salohiyatning tarmoqli tarkibi sifat jihatdan yangilandi. Qishloq, o'rmon va baliqchilik xo'jaligi yalpi qo'shilgan qiymatining ulushi 2010-yilda 46,9 foizdan 2025-yilga 32,6 foizgacha bosqichma-bosqich qayta taqsimlandi, sanoat va qurilish ulushi esa 11,7 foizdan 24,8 foizgacha ko'tarildi, xizmatlar ulushi 41,4 foizdan 42,6 foizga yetdi [4]. Strukturaviy yangilanish viloyat iqtisodiyotining sanoatlashuv va xizmatlar tomon ijobiy yo'nalishda harakatini ko'rsatadi va zamonaviy hududiy taraqqiyot modelining xarakterli xususiyati hisoblanadi [7].

Investitsiyalarning hududiy taqsimoti viloyatning ichki resurslari faollashganini yorqin namoyon qildi. 2010-yilda viloyat asosiy kapitaliga 416,9 mlrd. so'm yo'naltirilgan bo'lsa, 2025-yilda bu ko'rsatkich 22 621,2 mlrd. so'mga yetdi va 54

baravarga oshdi [4]. Tumanlar bo'yicha investitsion siljish nisbatan tekislandi: Urganch shahri, Urganch tumani va Xiva tumani investitsion oqimning yuqori qismini jalb qilgan holda boshqa tumanlardagi investitsiyalar hajmi ham bir necha barobarga ko'paydi. Hududiy tekislanish viloyat iqtisodiyotining balansli rivojlanish bosqichiga ijobiy ravishda o'tayotganini bildiradi.

1-jadval.

**Xorazm viloyatining asosiy makroiqtisodiy ko'rsatkichlari dinamikasi
(2010-2025-yillar)[4]**

Ko'rsatkich	2010	2015	2020	2024	2025*
YaHM, mlrd. so'm	2 888,6	8 940,4	24 668,3	53 640,0	62 987,5
Sanoat, mlrd. so'm	628,6	2 616,0	9 615,9	28 438,8	34 276,1
Qurilish, mlrd. so'm	282,7	1 174,7	2 856,8	11 503,9	14 020,9
Xizmatlar, mlrd. so'm	862,9	2 548,6	6 461,2	28 720,3	36 911,6
Investitsiyalar, mlrd. so'm	416,9	1 531,5	5 391,8	15 624,1	22 621,2
Tashqi savdo, mln. AQSh dollar	209,8	211,4	469,3	953,4	873,8
Eksport, mln. AQSh dollar	156,2	111,4	169,6	427,5	435,7
Aholi jon boshiga YaHM, ming so'm	1 826,7	5 164,3	13 122,2	26 633,7	30 713,5

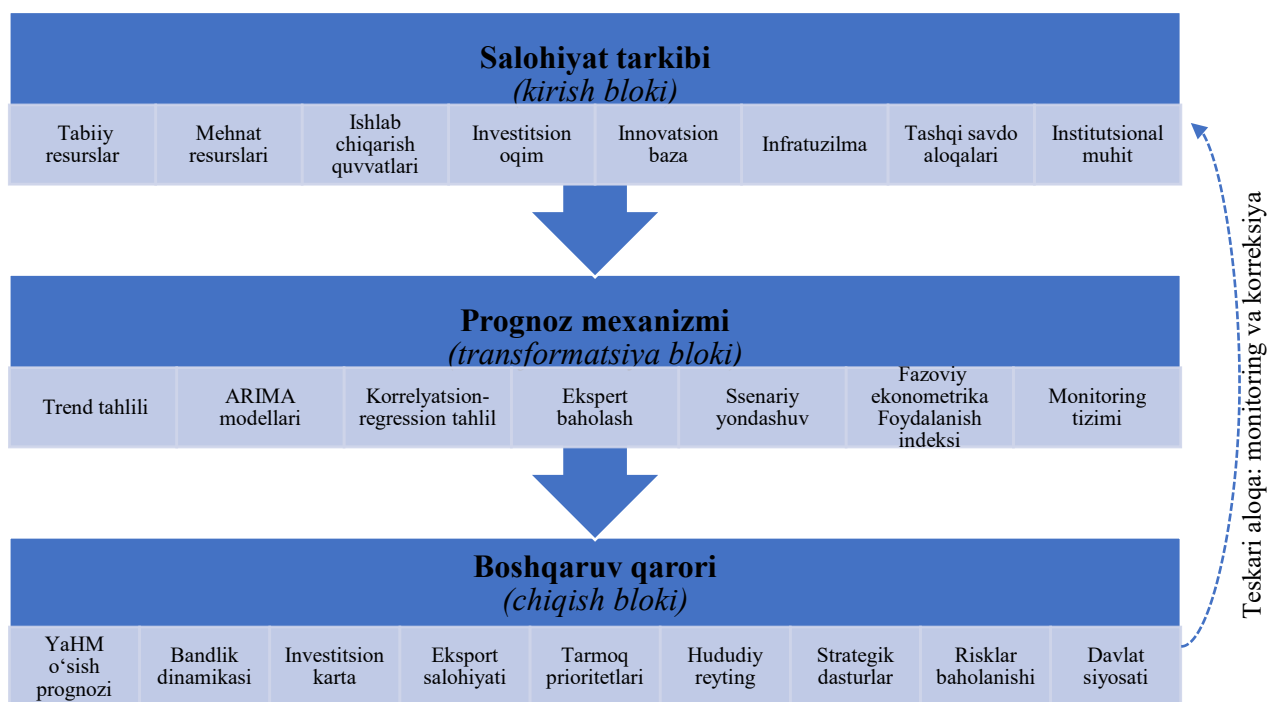
Tashqi savdo aylanmasining o'sishi viloyatning xalqaro iqtisodiy aloqalarga integratsiyalashuvi sezilarli darajada chuqurlashganini bildiradi. Tashqi savdo aylanmasi 2010-yildagi 209,8 mln. AQSh dollaridan 2025-yilga 873,8 mln. AQSh dollarigacha o'sdi, eksport hajmi esa 156,2 mln. dollardan 435,7 mln. dollarga yetdi [4]. Eksport tarkibida oziq-ovqat mahsulotlari va sanoat tovarlarining ulushi mustahkamlandi: 2025-yilda oziq-ovqat va tirik hayvonlar eksportning 56,2 foizini, sanoat tovarlari 23,7 foizini tashkil etdi. Ushbu raqamlar viloyat eksport bazasining diversifikatsiya yo'nalishida ijobiy o'zgarishlar yuz berayotganini yorqin tasdiqlaydi.

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning hududiy iqtisodiyotdagi o'rni mustahkam pozitsiyaga ega bo'ldi. Sanoatdagi kichik biznes hajmi 2010-yilda 143,9 mlrd. so'mdan 2025-yilda 9 114,9 mlrd. so'mga, savdo hajmi 914,9 mlrd. so'mdan 18 034,9 mlrd. so'mga yetdi; kichik biznesda bandlar soni 475,8 ming kishidan 611,0 ming kishigacha ortdi [4]. Kichik biznesning umumiy yalpi mahsulotdagi ulushi 2025-yil davomida 71,6 foizga teng bo'ldi, qurilishdagi ulushi 90,5 foizga, sanoatdagi ulushi 26,6 foizga, bandlikdagi ulushi 78,4 foizga yetdi. Bunday ko'rsatkichlar viloyatning tadbirkorlik faolligi yuqori darajada saqlanib turganini va salohiyatdan foydalanishda nodavlat sektorning hal qiluvchi rol o'ynayotganini namoyon etadi.

Bandlik ko'rsatkichlari mehnat resurslarining barqaror foydalanish rejimini namoyon qildi. Iqtisodiy faol aholi soni 2010-yilda 642,0 ming kishidan 2024-yilda 824,1 ming kishigacha kengaydi, ishsizlik darajasi 2022-yildagi 9,9 foizdan 2024-yilda 5,4 foizgacha kamaydi va mehnat bozorining yumshashini ko'rsatdi [4]. Mehnat sharoitining yaxshilanishi sanoat va xizmatlar tarmoqlaridagi yangi ish o'rinlari yaratilishi bilan bog'liq. O'rtacha oylik nominal ish haqi 2010-yildagi 321,8 ming so'mdan 2026-yil 1-chorakda 5 302,4 ming so'mga yetdi va 16 baravardan ortiq oshdi. Eng yuqori daromadli tarmoqlar moliya, axborot-aloqa va tashish sohalari bo'lib,

ularning o‘rtacha ish haqi viloyat o‘rtachasidan sezilarli yuqori darajada saqlanib turibdi.

Trend tahlili natijalari bazaviy ssenariy bo‘yicha 2026-yilda viloyat YaHM hajmining 70 trln. so‘m atrofida, sanoat mahsuloti hajmining esa 38 trln. so‘m yaqinida shakllanishi mumkinligini ko‘rsatdi [4]. Optimistik ssenariy investitsiyalar oqimi va eksport hajmining yanada kengayishi sharti bilan bu ko‘rsatkichlarni 5-8 foizga oshirish istiqbolini ochadi. Konservativ ssenariy esa tashqi konyunktura tebranishlarini hisobga olgan holda hududning real o‘shish sur‘atini 105-106 foiz oralig‘ida ishonchli saqlash mumkinligini bildiradi va salohiyatdan foydalanish jarayonining barqarorlik xususiyatini namoyon etadi.

1-rasm. Mintaqaviy iqtisodiy salohiyatdan foydalanishni prognoz qilishning konseptual modeli¹.

Salohiyatdan foydalanish darajasining integral indeksi 2024-yil bo‘yicha 0,72 ga teng bo‘ldi (maksimal qiymat 1,00). Ushbu raqam viloyatning resurs imkoniyatlaridan to‘rt dan uch qismini samarali jalb etganini va qolgan zaxiralarni faollashtirish istiqboli mavjudligini bildiradi [4]. Indeksning 2010-2024-yillar oralig‘ida 0,38 dan 0,72 ga ko‘tarilishi salohiyatdan foydalanish madaniyatining bosqichma-bosqich yuksalganini tasdiqlaydi. Prognoz natijalariga ko‘ra, 2026-yilga kelib indeksning 0,76-0,78 oralig‘iga yetishi kutilmoqda.

Korrelatsion tahlil viloyat YaHM va investitsiyalar hajmi o‘rtasida juda kuchli musbat bog‘liqlik ($r=0,98$), eksport va sanoat ishlab chiqarishi o‘rtasida kuchli bog‘liqlik ($r=0,94$), bandlik va xizmatlar hajmi o‘rtasida o‘rtacha kuchli bog‘liqlik ($r=0,82$) mavjudligini aniqladi [4]. Yuqori korrelatsion bog‘lanishlar prognoz

¹ Manba: muallif ishlanmasi.

modelining ishonchli ekonometrik asosga ega ekanini va boshqaruv qarorlarini ilmiy asoslashda samarali xizmat qilishini namoyon etadi. Investitsion oqimning har 10 foizga ko'paytirilishi viloyat YaHMga taxminan 6-7 foizlik qo'shimcha o'sish samarasini olib keladi va kapital jamg'arishning ijobiy multiplikator effektini namoyon etadi [9].

Regression tahlilning natijalari yalpi hududiy mahsulot dinamikasini investitsiyalar, sanoat ishlab chiqarishi va eksport ko'rsatkichlari orqali yuqori aniqlik darajasida tushuntirish mumkinligini ko'rsatdi ($R^2=0,96$). Tenglamaning tasviri viloyat iqtisodiyoti barqaror o'sish trayektoriyasida ekanini va salohiyatdan foydalanish samaradorligi yuqori darajada qo'llab-quvvatlanayotganini bildiradi. Hududning innovatsion va eksport-yo'naltirilgan rivojlanish modelidan foydalanishi keyingi yillarda o'sish sur'atining yanada qulay bosqichga o'tishini ta'minlaydi [14].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xorazm viloyati misolida o'tkazilgan kompleks tahlil mintaqaviy iqtisodiy salohiyatdan foydalanish jarayonlarining ijobiy va barqaror dinamikasini ishonchli tasdiqladi. 2010-2025-yillar oralig'ida yalpi hududiy mahsulot, sanoat ishlab chiqarishi, qurilish, xizmatlar, investitsiyalar va eksport ko'rsatkichlari bir necha barobarga o'sdi, hududning iqtisodiy strukturasi sanoatlashuv va xizmatlarga yo'naltirilgan zamonaviy ko'rinishga ega bo'ldi. Kichik biznesning yuqori ulushi va mehnat resurslaridan samarali foydalanish viloyatning ichki taraqqiyot mexanizmi mustahkam ekanini ko'rsatdi va keyingi rivojlanish bosqichi uchun yorqin istiqbol yaratdi.

Taklif etilgan uchta blokli prognoz modeli - kirish, transformatsiya va chiqish bloklarini birlashtirgan tizim - hududiy boshqaruv organlariga salohiyatdan foydalanishni rejalashtirishda ko'p o'lchamli qaror qabul qilish vositasini taqdim etadi. Trend tahlili, korrelyatsion-regression baholash va ssenariy yondashuvni birlashtirish prognoz aniqligini oshiradi va hududiy rivojlanish dasturlarining moslashuvchanligini ta'minlaydi. Modelning verifikatsiyasi 2023-2024-yillar dastlabki natijalari bo'yicha yuqori aniqlik darajasini namoyish etdi va keyingi takomillashtirish uchun ishonchli zamin yaratdi.

Olib borilgan tadqiqot asosida quyidagi amaliy tavsiyalar shakllantirildi. Birinchidan, viloyat darajasida raqamli prognoz platformasini yaratish va uni stat.uz statistik bazasiga real vaqtda integratsiyalash maqsadga muvofiqdir. Bunday platforma boshqaruv organlariga zamonaviy raqamli vositalar orqali tezkor qaror qabul qilish imkoniyatini yaratadi va hududiy iqtisodiyotning innovatsion boshqaruv modeliga o'tishini tezlashtiradi.

Ikkinchidan, salohiyatdan foydalanishning integral indeksini har chorakda hisoblash va monitoring qilish tizimini joriy etish hududiy rivojlanish jarayonlarini tezkor baholashga yordam beradi. Uchinchidan, tumanlar bo'yicha investitsion oqimni tekislashga qaratilgan tarmoqli dasturlarni kengaytirish makonlararo balansni mustahkamlaydi va salohiyatdan to'liq foydalanish istiqbolini ochadi. To'rtinchidan, eksport tarkibini yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar tomon yo'naltirish,

to‘qimachilik klasterlari va turizm sohasiga ustuvor mablag‘ yo‘naltirish viloyat eksport quvvatini ikki barobarga oshirish istiqbolini ochadi.

Beshinchidan, kichik biznesni innovatsion yo‘nalishda rivojlantirish uchun raqamli xizmatlar va malaka oshirish dasturlarini joriy etish tadbirkorlik faolligining sifat darajasini yuksaltiradi. Oltinchidan, hududiy taraqqiyot dasturlarini ijro etishda statistik monitoring tizimini xalqaro standartlar bo‘yicha takomillashtirish prognoz aniqligini sezilarli oshiradi. Yettinchidan, viloyatning innovatsion infratuzilmasini kengaytirish va bilim asosidagi iqtisodiyot elementlarini joriy etish salohiyatdan foydalanishning sifat ko‘rsatkichlarini mustahkamlaydi va hududning xalqaro raqobat o‘rnini ko‘taradi.

Sakkizinchidan, mintaqaviy klaster tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlash va biznes-akademiya hamkorligini chuqurlashtirish viloyatning innovatsion bazasini sezilarli kengaytiradi. To‘qqizinchidan, raqamli iqtisodiyot infratuzilmasini bosqichma-bosqich joriy etish va aholining raqamli savodxonligi darajasini oshirish hududning yangi iqtisodiy bosqichga o‘tishini jadallashtiradi. Bu yo‘nalishlar birgalikda hududiy iqtisodiyotning yorqin va muvozanatli kelajagini ta‘minlovchi izchil tizimni yaratadi.

Taklif etilgan model kelgusi tadqiqotlarda boshqa viloyatlar misolida sinovdan o‘tkazilishi va ekonometrik modellashtirishning fazoviy panel ma‘lumotlari yondashuvi bilan kengaytirilishi mumkin. Ushbu yo‘nalishdagi keyingi ishlanmalar O‘zbekistonning hududiy taraqqiyot strategiyasiga bevosita amaliy hissa qo‘shadi va salohiyatdan foydalanishni boshqarish madaniyatining yangi bosqichga ko‘tarilishiga xizmat qiladi. Yorqin istiqbollari va izchil ilmiy asoslar mintaqaviy iqtisodiyotning yanada yuksak natijalarga erishishi uchun mustahkam zamin yaratmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Krugman P. Increasing Returns and Economic Geography // Journal of Political Economy. - 1991. - Vol. 99, No. 3. - P. 483-499. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/261763>
2. Glaeser E.L., Gottlieb J.D. The Wealth of Cities: Agglomeration Economies and Spatial Equilibrium in the United States // Journal of Economic Literature. - 2009. - Vol. 47, No. 4. - P. 983-1028. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jel.47.4.983>
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni URL: <https://lex.uz/docs/5841063>
4. O‘zbekiston Respublikasi Miliy Statistika qomitasi. Xorazm viloyati Statistika boshqarmmasi makroiqtisodiy ko‘rsatkichlari (2010-2025). URL: <https://xorazmstat.uz/uz/>
5. Porter M.E. Location, Competition, and Economic Development: Local Clusters in a Global Economy // Economic Development Quarterly. - 2000. - Vol. 14, No. 1. - P. 15-34. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/089124240001400105>

6. Porter M.E. Clusters and the New Economics of Competition // Harvard Business Review. - 1998. - November-December. URL: <https://hbr.org/1998/11/clusters-and-the-new-economics-of-competition>
7. Capello R. Regional Economics. - 2nd ed. -London: Routledge, 2015. - 360 p. URL: <https://www.routledge.com/Regional-Economics/Capello/p/book/9781138855885>
8. Romer P.M. Endogenous Technological Change // Journal of Political Economy. - 1990. - Vol. 98, No. 5. - P. S71-S102. URL: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/261725>
9. Solow R.M. A Contribution to the Theory of Economic Growth // The Quarterly Journal of Economics. - 1956. - Vol. 70, No. 1. - P. 65-94. URL: <https://www.jstor.org/stable/1884513>
10. Storper M. The Regional World: Territorial Development in a Global Economy. - New York: Guilford Press, 1997. - 338 p. URL: <https://www.guilford.com/books/The-Regional-World/Michael-Storper/9781572302662>
11. Hewings G.J.D., Jensen R.C. Regional, Interregional and Multiregional Input-Output Analysis // Handbook of Regional and Urban Economics. - Vol. 1. - 1986. - P. 295-355. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1574008086800127>
12. Anselin L. Thirty Years of Spatial Econometrics // Papers in Regional Science. - 2010. - Vol. 89, No. 1. - P. 3-25. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1435-5957.2010.00279.x>
13. Box G.E.P., Jenkins G.M., Reinsel G.C., Ljung G.M. Time Series Analysis: Forecasting and Control. - 5th ed. - Hoboken: Wiley, 2015. - 712 p. URL: <https://www.wiley.com/en-us/Time+Series+Analysis%3A+Forecasting+and+Control%2C+5th+Edition-p-9781118675021>
14. Glaeser E.L. Cities, Productivity, and Quality of Life // Science. - 2011. - Vol. 333, No. 6042. - P. 592-594. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.1209264>
15. Stiglitz J.E. The Revolution of Information Economics: The Past and the Future. NBER Working Paper No. 23780. - Cambridge: NBER, 2017. URL: <https://www.nber.org/papers/w23780>
16. Acemoglu D., Robinson J.A. Economic Backwardness in Political Perspective // American Political Science Review. - 2006. - Vol. 100, No. 1. -- P. 115-131. URL: <https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/economic-backwardness-in-political-perspective/A29E0BC0CECB55BC8B7B4F8DF1A21B72>
17. World Bank. Uzbekistan Country Economic Update. - Washington: World Bank, 2024. URL: <https://www.worldbank.org/en/country/uzbekistan/publication/economic-update>

18. International Monetary Fund. Republic of Uzbekistan: 2024 Article IV Consultation. IMF Country Report. - 2024. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2024/05/02/Republic-of-Uzbekistan-2024-Article-IV-Consultation-548745>

19. Asian Development Bank. Asian Development Outlook 2024: Uzbekistan. - Manila: ADB, 2024. URL: <https://www.adb.org/publications/asian-development-outlook-april-2024>

20. OECD. OECD Regions and Cities at a Glance 2022. - Paris: OECD Publishing, 2022. URL: <https://www.oecd.org/regional/oecd-regions-and-cities-at-a-glance-26173212.htm>

21. Axmadovich X. Z. HUDUDLARNING IJTIMOYIY TABAQALASHUV DARAJASINI BAHOLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH //Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting. - 2024. - T. 4. - №. 09. - C. 415-424.

22. Khakimov Z. A. et al. SUSTAINABLE INNOVATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF CLEAN ENERGY: THE PERSPECTIVE OF QUALITY 5.0 MANAGEMENT IN THE FUEL AND ENERGY COMPLEX //Proceedings on Engineering. - 2025. - T. 7. - №. 4. - C. 2293-2300.

Marketing

ilmiy, amaliy va ommabop jurnali

Muharrir:

Ingliz tili muharriri:

Rus tili muharriri:

Musahhih:

Sahifalovchi va dizaynerlar:

Xakimov Ziyodulla Axmadovich

Tursunov Boburjon Ortiqmirzayevich

Kaxramonov Xurshidjon Shuxrat o'g'li

Karimova Shirin Zoxid qizi

Sadikov Shoxrux Shuxratovich

Abidjonov Nodirbek Odijon o'g'li

2026-yil, aprel, 4-son

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas'ul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqola, ommabop maqola, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta:

info@marketingjournal.uz

Bot:

[@marketinjournalbot](https://t.me/@marketinjournalbot)

Tel.:

+998977838464, +998939266610

Jurnalning rasmiy sayti: <https://marketingjournal.uz>

Marketing jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2024-yil 04-oktabrdagi 332/5 sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnali 2024-yil 15-martdan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669517** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan. **Litsenziya raqami: №240874**

"Marketing" ilmiy, amaliy va ommabop jurnalining xalqaro darajasi: **9710**. GOCT 7.56-2002 " Seriyali nashrlarning xalqaro standart raqamlanishi" davlatlataro standartlari talablari. **Berilgan ISSN tartib raqami: 3060-4621**